

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА
з історії зарубіжної літератури

на тему: «Концепт «кохання» у куртуазній середньовічній літературі (на прикладі лірики трубадурів та роману «Трістан та Ізольда»)»

Студента (ки) 2 курсу Соф-02-21 групи

напряму підготовки _____

спеціальності _____

Вишківської З.С.

(прізвище та ініціали)

Керівник _____

Помилуйко-Недашківська Г.О.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

м. Київ – 2024 рік

Зміст курсової роботи

Титульний аркуш

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. КОНЦЕПЦІЯ КОХАННЯ В КУРТУАЗНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Висновки до 1 Розділу

**РОЗДІЛ II. ФЕНОМЕН «КУРТУАЗНОГО КОХАННЯ» В ПОЕЗІЇ
ТРУБАДУРІВ І РОМАНІ «ТРИСТАН ТА ІЗОЛЬДА»**

Висновки до 2 Розділу

ВИСНОВКИ

РЕЗЮМЕ французькою мовою

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

У сучасному світі поняття «кохання» залишається одним із найбільш обговорюваних та цікавих для дослідження. Незважаючи на те, що воно здавалося б добре вивченим та зрозумілим, кожне покоління знаходить нові підходи та інтерпретації цієї складної і емоційно насиченої теми. Особливо це стосується середньовічної куртуазної літератури, де концепція кохання виявляється у всій своїй величчї та містить безліч нюансів та символів.

Актуальність теми. Дослідження концепту "кохання" у куртуазній середньовічній літературі є актуальним з кількох причин. По-перше, воно дає нам можливість глибше зрозуміти еволюцію цього важливого поняття в європейській культурі. По-друге, куртуазна література з її витонченою та складною системою цінностей занурює нас у природу тогочасних людських стосунків. По-третє, дослідження цієї теми може допомогти нам краще зрозуміти історичний контекст, в якому виникли багато сучасних літературних традицій а також розуміння розвитку цього поняття в наш час .

Впродовж другої половини ХХ та початку ХХІ століття багато вчених та істориків працювали над переглядом і переосмисленням Середньовіччя та його основних понять. Історики Жак Ле Гофф, відомий французький історик, та Умберто Еко, відомий італійський письменник і літературознавець, зробили великий внесок у цей процес. Вони досліджували різні аспекти епохи «середньовіччя» такі як: культуру, науку та інтелектуальний розвиток та допомогли нам краще зрозуміти її значення і вплив на сьогодення. Як вважають сучасні вчені, порівняно з Античністю, було втрачено чимало досягнень попередньої культури, але водночас в часи Середньовіччя зароджуються нові національні культури, розвиваються нові мови, музика, образотворче мистецтво, каліграфія, література та право. В наш час дослідники дотримуються «золотої середини» у судженнях про цей час, на відміну від їх попередників гуманістів епохи «відродження», просвітників ХVІІІ ст. та романтиків, які вважали його то «темними часами»: епохою королів, їх феодалів,

міжусобних війн та хрестових походів, то ідеалізували. Вчені розповідають нам про великі відкриття та досягнення, які зробили люди того часу. Компас, вітряк, підкови, дамба, тачка, двоколісний плуг, кормове стерно, горизонтальний ткацький верстат, вітражі. Всі «технічні новинки» дуже швидко сприймалися в середньовічній християнській Європі. Сильна віра людей не завадила їм користуватися перевагами техніки. Вони бачили в ній допомогу в Божій роботі: «підкорити собі землю». Вони також думають про майбутнє. Францисканський чернець Роджер Бекон, наприклад, передбачив, що настане день, коли буде створено «вози, здатні рухатися з неймовірною швидкістю без допомоги тяглових тварин». Завдяки роботі Ле Гоффа та Еко ми можемо краще зрозуміти і оцінити Середньовіччя, його значення для нашої історії та сучасності. Вони допомагають нам зрозуміти, що минуле має великий вплив на наше сьогодення і важливо вивчати його, щоб краще розуміти себе та світ навколо нас.

Жак Ле Гофф досліджував середньовічну культуру та спосіб мислення людей того часу. Він наголошував на тому, що для правильного розуміння світогляду та цінностей середньовічної людини необхідно враховувати її культурний контекст та ментальність.

Ле Гофф зазначав, що уявлення про кохання та романтичні відносини в середньовіччі відрізнялися від уявлень сьогодення. Він пояснював, що це було пов'язано зі специфічними соціальними та культурними умовами того періоду. Наприклад, у середньовіччі відносини між чоловіком та жінкою були визначені строгими правилами та нормами, які відрізнялися від наших сучасних уявлень про кохання.

Один із прикладів таких уявлень була куртуазна література, яка була популярна у середньовіччі. Ця література описувала ідеалізовані відносини між чоловіком та жінкою, де були важливі такі риси, як ввічливість, галантність та повага. Ле Гофф стверджував, що ці ідеї були відображенням соціальних та культурних умов того часу, а не просто виражали особисті почуття та емоції.

Таким чином, дослідження Ле Гоффа та Еко виявились надзвичайно корисними для розуміння різноманітності культурного, соціального та інтелектуального життя в середньовічній епосі. Вони розкривають розуміння цього періоду як не просто часу темряви та відсталості, але періоду зі своїми власними складними аспектами стосунків між чоловіком та жінкою.

Середньовічна епоха - це великий пазл, який складається з безлічі частинок. Дослідники Ле Гофф та Еко досліджували мистецтво, літературу, релігію, економіку, що дозволило нам отримати більш повне уявлення про те, як люди жили та думали в Середньовіччі.

Також Ле Гофф досліджував поняття "часу" у середньовіччі. Він показав, що для тогочасних людей поняття часу було не просто послідовністю подій, але також час мав свою власну символіку та значення. Наприклад, церемонії та свята були важливими моментами, які відображали ритми природи та релігійні переконання людей.

Умберто Еко досліджував символіку та алегорії у середньовічній літературі, зокрема тему кохання. Він звертав увагу на те, що середньовічна література була насичена символами та психологічними аспектами, які відображали складність та багатогранність сприйняття кохання та емоційних зв'язків у той час.

Щоб краще зрозуміти цю складну тему, можна уявити, що середньовічна література - це мова, у якій люди виражали свої почуття та думки. Символи та алегорії були своєрідними ключами, що допомагали розшифровувати цю мову. Наприклад, у середньовічних романах про кохання можна зустріти символи, які відображали різні аспекти цих почуттів. Троянда могла символізувати красу та ніжність, а птах - вільну душу та романтичну пристрасть.

Умберто Еко наголошував, що середньовічна література була не просто розповіддю про кохання, а складним мистецтвом передачі емоцій та внутрішнього світу героїв. Вона відображала різні аспекти любові - від радості та щастя до болю та трагедії.

Такі твори показували, що кохання може мати багато облич та викликати різні почуття у людей. Дослідник допомагає краще зрозуміти цю складну тему, розкриваючи символіку та алегорії середньовічної літератури, які надавали їй глибину та багатогранність. Це нагадує нам про те, що кохання - це не просто почуття, а складний світ емоцій та переживань, який можна виразити через різні символи та образи.

Еко досліджував культурні обміни та впливи між східним та західним світом. Він показав, що середньовічна Європа була відкрита до нових ідей та знань, які навіював Схід через арабських та єврейських учених. Це посилювало розвиток науки, філософії та мистецтва в цьому періоді. Продовжуючи підкреслювати значення середніх віків, Умберто Еко пише про них як про часи, які допомагають знайти витоки мов, якими ми сьогодні розмовляємо, а також дадуть можливість визначити, що римсько-варварська, або римсько-германська цивілізація, з одного боку, й візантійська цивілізація – з іншого, спричинили глибинні зміни у структурі права. Саме в ці часи з'являються постаті, котрим притаманний величезний інтелектуальний потенціал.

Проблема концепту "кохання" у куртуазній літературі досліджувалася багатьма науковцями. Серед праць можна згадати роботи авторів статей П.Г. Біліченко, О.В. Боговіна, А.П. Батурина та Н.Д. Поліщука, А.Ф. Слівінської та Л.Ю. Цветкової, С.М. Романчука, В.О. Ридванського, Н.А. Пастушкової.

Поняття середньовічної любові у європейській культурі **було досліджено** також у праці швейцарського філософа та письменника Дені де Ружмона "Любов і західна культура". Автор вперше опублікував цю працю у 1939 році, з того часу він став класичним у сфері філософії культури. У книзі де Ружмон досліджує, як уявлення про любов формувалися та еволюціонували в західній культурі протягом століть від античності до сучасності. Він аналізує різні культурні, релігійні та літературні

традиції, що вплинули на розуміння любові в Європі. Ця робота є важливим внеском у вивчення культурних аспектів любові та її ролі в західній цивілізації.

Також ця тема була цікава для багатьох інших іноземних дослідників: книга Жана Фрапп'є "Amour courtois et Table Ronde", книга Жака Лафітт-Уссата "Troubadours et cours d'amour", книга "Les origines et la formation de la littérature courtoise en Occident" написана Рето Р. Беццолою, книга "L'amour discourtois: La fin'amors chez les premiers troubadours" написана Жан-Шарлем Юше та інші.

Ці дослідники проаналізували різні аспекти куртуазного кохання, такі як його соціальна функція, його вплив на розвиток літератури та його зв'язок з іншими культурними феноменами.

Об'єктом дослідження є концепт "кохання" у куртуазній середньовічній літературі.

Предметом дослідження є специфіка зображення кохання у ліриці трубадурів та романі "Трістан та Ізольда".

Метою дослідження є дослідити зміст поняття "кохання" у куртуазній середньовічній літературі на прикладі лірики трубадурів та роману "Трістан та Ізольда", враховуючи специфіку часу, культури, історичних умов та соціальних передумов.

Завдання дослідження:

- Визначити основні характеристики куртуазного кохання.
- Проаналізувати, як концепт "кохання" представлений у ліриці трубадурів.
- Дослідити особливості зображення кохання у романі "Трістан та Ізольда".
- Порівняти та узагальнити отримані результати.

Структура курсової роботи: курсова робота складається з титульного аркуша, змісту, вступу, двох розділів, висновків, резюме французькою мовою та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ I. КОНЦЕПЦІЯ КОХАННЯ В КУРТУАЗНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

1.1. Походження куртуазної літературної традиції

Куртуазна літературна традиція виникла у XII столітті в Європі на тлі феодального суспільства, релігійних вірувань і культурного обміну. Її коріння можна простежити аж до XX століття в Провансі, на півдні Франції, де воно переплелось з уявленнями про лицарство та ввічливість.

Феодальне суспільство відіграло панівну роль у формуванні цінностей і кодексів поведінки.

Воно характеризувалося складною ієрархічною системою, в якій землевласники-феодала та їхні васали були пов'язані відносинами васалітету — надання землі (земельний наділ — феода) в обмін на військову службу. Феодальне суспільство, яке домінувало в Європі з V по XV століття, базувалося на жорсткій ієрархії та чітко визначених соціальних ролях. На вершині цієї ієрархії стояв король. Він був центром феодальної ієрархії, а васали та сюзерени ділили між собою територію та владу на своїх землях відповідно до своєї позиції в системі васалітету. Людей на всій території Європи було тоді набагато менше, аніж ми бачимо їх там не лише в часи після вісімнадцятого сторіччя, а й у часи після сторіччя дванадцятого, та й, за всією видимістю, населення в провінціях, що колись входили до складу Римської держави, було значно рідшим, аніж у епоху розквіту імперії. Навіть у містах, найзначніші з яких нараховували не більш як по кілька тисяч душ, поміж будинками повсюди тяглися пустирища, сади й навіть поля та пасовища. Ця мала густота населення ускладнювалася ще й дуже нерівномірним його розподілом. Фізичні умови, як і суспільні звичаї, у своєму поєднанні, спричиняли велике розмаїття в заселеності сільської місцевості. Іноді родини або принаймні деякі з них будували свої житла далеко одна від одної з таким розрахунком, щоб будинок стояв у центрі земельної ділянки, яка їм належала: так, наприклад, було в провінції Лімузен. Іноді ж, навпаки, як у Іль-де-Франсі, вони були густо розташовані в межах одного села.

Розквіт куртуазного кохання в Європі в XII столітті мав значний вплив на зображення кохання в літературі. Такі принципи як лицарство, галантність, шляхетність і пошана до жінок, були головними аспектами цього світогляду.

Розглянемо лицарство. Лицарі були елітним військовим класом, пов'язаним суворим кодексом поведінки. Кодекс включав вірність лорду, захист слабких і повагу до жінок, мужність(лицар повинен був бути сміливим і безстрашним у бою), честь(лицар повинен був завжди діяти чесно і шляхетно), щедрість(лицар повинен був бути щедрим до тих, хто потребує допомоги), ввічливість(лицар повинен був бути ввічливим і шанобливим до всіх людей). Лицарі часто зображуються як ідеалізовані герої, що борються за честь і любов.

Жінки в середньовічному суспільстві займали підлегле становище по відношенню до чоловіків. Вони були обмежені у своїх правах і можливостях порівняно з чоловіками. Їх життя обмежувалося домашніми справами та вихованням дітей. Однак куртуазна любов дала жінці нову роль у суспільстві. Жінки стали об'єктами поклоніння та поваги лицарів. Лицарі змагалися за увагу та прихильність дам, оспівуючи їх красу та добродієність у своїх віршах і піснях.

Релігійні концепції також залишили свій відбиток на куртуазній традиції через християнську етику та символіку. Любов у цих творах часто мала відтінок скромності, безкорисливості та високих прагнень. Найяскравішим прикладом цього впливу є паралель між лицарським шануванням Прекрасної дами та релігійним поклонінням Богородиці.

Ідеалізація образу Прекрасної дами: вона недосяжна, ідеалізована істота, що володіє неземною красою та моральною чистотою. Лицар стає вірним слугою, готовим на будь-які жертви заради її прихильності.

Ідеалізація образу Богородиці: її шанують як Матір Божу, святу і бездоганну, що символізує чистоту та духовну досконалість. Віряни поклоняються їй, прагнучи очиститися від гріхів та здобути спасіння.

Піднесення кохання до Прекрасної дами: її шанування стає для лицаря джерелом натхнення, стимулом до самовдосконалення та шляхетних вчинків. Її образ підносить його душу, спонукаючи до героїчних подвигів.

Піднесення кохання до Богородиці: Її поклоніння збуджує в людях глибинні релігійні почуття, віру та надію на спасіння. Її образ є символом безмежної божественної любові, яка рятує та дарує вічне життя.

Трансценденція земного в Прекрасній дамі: її кохання не є просто земним бажанням, а підноситься до вищого рівня, стає символом духовної любові та прагнення до досконалості.

Трансценденція земного в Богородиці: її образ з'єднує земне з небесним, людське з божественним. Її поклоніння веде до духовного очищення та єднання з Богом.

Отже, існує думка про паралель між лицарським пошануванням Прекрасної дами і релігійним поклонінням Богородиці. Важливо зазначити, що не всі дослідники погоджуються з цією паралеллю. Деякі з них вважають, що куртуазне кохання було більш світським та еротичним, ніж релігійним.

Взаємодія між європейськими регіонами сприяла поширенню куртуазної літературної традиції за межі Франції до таких місць, як Іспанія та Італія. Цей обмін призвів до поширення цього явища. Тож слід розглянути приклади імен та творів у цих країнах.

Альфонсо X Мудрий (1221-1284) був видатним королем Кастилії та Леону, який правив з 1252 по 1284 рік. Він був відомим покровителем мистецтв і літератури, а також автором збірки оповідань "Кансьйонеро де Санта-Марія". "Кансьйонеро де Санта-Марія" - це збірка поетичних творів, які Альфонсо X написав на честь Діви Марії. Ця збірка містить вірші, що оспівують куртуазну любов, лицарські чесноти та релігійні теми.

Хуан Мануель (1282-1348) був видатним іспанським письменником і дипломатом, який написав один з найвідоміших куртуазних романів свого часу - "Граф

Луканнор". Цей твір розповідає про пригоди молодого графа, який отримує поради від свого наставника щодо того, як стати мудрим і справедливим правителем. Твір Хуана Мануеля вважається одним з найважливіших зразків куртуазної літератури в середньовічній Іспанії.

"Пісня про мого Сіда" (XII століття) є одним з найвідоміших середньовічних епічних творів Іспанії. Хоча він не є суто куртуазним, твір містить важливі елементи лицарської честі, кохання та вірності. Поема розповідає про подвиги Родріго Діаса де Вівара, кастильського лицаря XI-го століття, який став національним героєм Іспанії.

Данте Аліг'єрі (1265-1321), італійський поет, відомий насамперед своєю "Божественною комедією", також написав "Нове життя", збірку віршів про його куртуазне кохання до Беатріче Портінарі.

Гвідо Кавальканті (1250-1300), італійський поет, який вважається одним з основоположників "dolce stil nuovo" ("солодкий новий стиль"), руху італійської поезії, що наголошував на витонченості, щирості та духовності куртуазного кохання.

"Декамерон" — це збірка новел, написана італійським письменником Джованні Боккаччо в 1350-1353 роках. Ця робота є одним з найвідоміших творів італійської літератури Середньовіччя і містить сто новел, розказаних групою молодих людей, які ховаються від чуми в замському будинку. Новели "Декамерона" охоплюють широкий спектр тем, включаючи куртуазну любов, лицарські пригоди та людські вади. Боккаччо використовує ці історії, щоб висміяти лицемірство, жадібність та інші недоліки суспільства свого часу. Твір вважається одним з найвпливовіших творів італійської літератури та мав значний вплив на розвиток європейської прози.

Провансальська мова, якою розмовляли трубадури, відіграла важливу роль у розвитку придворної літератури. Ця романська мова поширена в південній Франції та північній Італії та має багату літературну традицію ще з римських часів.

Провансальська мова відома своєю вишуканою граматиною, мелодійними мелодіями та гнучкістю, що робить її ідеальною для поезії та прози.

Вільна і релігійно толерантна атмосфера Провансу вилилась в виникнення куртуазної літератури. Цей регіон був більш толерантним до різних ідей та переконань, ніж інші частини Європи. Це сприяло активному культурному обміну та зародженню низки нових літературних течій. Однак варто зазначити, що Прованс у той час не був вільний від релігійних конфліктів. У XII-XIII століттях відбувалися жорстокі переслідування катарів — групи, яку католицька церква вважала єретичною. Ці події знайшли свій відбиток у деяких провансальських творах, присвячених темам віри, сумнівів і пошуку істини. Тому вплив провансальської мови та культури на придворну літературу заслуговує на увагу. Мелодійність, вишуканість і глибина думки збагатили цю літературну традицію, зробивши її однією з найважливіших в історії європейської літератури.

Отже, витоки традиції були глибоко вкорінені у феодальному суспільстві, релігійних ідеалах і культурних обмінах, які створили унікальний світ, зосереджений навколо кохання впродовж епохи середньовіччя.

1.2. Роль трубадурів у формуванні куртуазної літератури

Трубадури – це середньовічні провансальські поети-музиканти, які були авторами пісень та іноді їх виконавцями. Їх творчість розвивалася переважно в Провансі у Франції. Вони активно виступали з власними творами про кохання та героїчні постаті. Їх внесок у становлення куртуазного ідеалу кохання був суттєвим.

Трубадури були оточені пошаною й підтримкою від іменитих сеньйорів і дам Лангедоку і Провансу, що вплинуло на їх творчість та смаки того часу. Це були переважно бродячі поети середньовіччя, натхненні легендами та різноманітним культурним досвідом, що спонукав їх до світської творчості. А також незнатні лицарі, деякі походили з багатих сімей, інші були можновладні особи. Серед них

було чимало високоосвічених людей, які багато подорожували. Кожен трубадур довго навчався правилам хорошого тону і поведження з дамою, а також поезії та музиці. Від справжнього трубадура вимагалось бути в курсі останніх новин, мати гарну пам'ять, показати обізнаність про останні плітки при королівському дворі, вміти експромтом скласти вірші для сеньйора або пані та грати, щонайменше, на двох музичних інструментах, поширених при великих і малих феодалських дворах. Розвиток торгівлі у XII сторіччі збагатив південні райони Франції. З'явився час на дозвілля та на просвіту; люди вчилися цінувати мистецтво і жити за правилами хорошого тону.

Трубадури відіграли ключову роль у формуванні куртуазної літератури. Як вважає більшість істориків слово «трубадур» походить від окситанського дієслова *trobar*, що означає «вигадувати, винаходити, знаходити». Складаючи вірша чи добираючи риму до нього, трубадур мав проявити неабияку винахідливість, адже виконував він їх дуже часто у супроводі музики. Професійні музиканти, які запрошувалися для цього, акомпонували на арфі, гітарі, флейті, віолі чи лютні. Трубадурів з радістю запрошували і приймали на різноманітних тогочасних заходах, таких як: лицарські турніри, ярмарки чи прийоми в замках аристократів.

У своїй творчості вони зосереджувалися на захопленні красивими жінками та ідеалізували кохання. Вони створили культуру кохання, яка обожнювала жінок, навіть якщо жінка була заміжня та належала до вищого суспільства. Їхні вірші сприяли розвитку європейської літератури. Це відкрило шляхи для глибшого вивчення психіки людини та показу емоційних переживань.

Діяльність трубадурів, поетів-співаків у середньовічній Європі, сприяла розвитку розмовних та письмових форм романських мов, таких як провансальська, каталанська, галісійсько-португальська, кастильська та інших. Вони створювали поезію та музику, поширюючи їх серед широкої аудиторії.

Крім того, діяльність трубадурів сприяла створенню розмовної та письмової форм сучасних романських мов. Трубадури використовували провансальську мову, яка

стала своєрідним стандартом для інших романських мов, оскільки їхні твори поширювалися широко по регіону. Вони збагатили мову, використовуючи метафори, прізвиська та інші творчі засоби. Їхні твори охоплювали різноманітні теми, що сприяло появі нових слів у різних сферах. Трубадури дотримувалися певних правил написання віршів і музики, що допомогло покращити граматику та структуру речень. Їхні твори стали взірцем для інших письменників та співаків. Поширення творів трубадурів сприяло розвитку різних літературних жанрів, таких як канти, сирвенти, тенсони, пасторелі, які згодом запозичувалися іншими романськими мовами. Популярність трубадурів допомогла формуванню письмових форм романських мов, оскільки їхні твори записувалися та копіювалися, що сприяло уніфікації орфографії та пунктуації.

У провансальській ліриці трубадурів виявлено різні психологічні етапи у розвитку любовного почуття, а їх оспіване кохання часто було пов'язане з концептами "страждань" та "недугу".

Ці етапи ділимо на такі періоди: захоплення (*amor primier*): початкова фаза, коли людина вражена красою та досконалістю коханої особи, нею володіє сильне почуття захоплення, яке інколи супроводжується соромом, збентеженням та невпевненістю; надія (*espera*): захоплення переростає в надію на взаємність, закоханий прагне до зближення з об'єктом своєї прихильності, вірить у можливість щасливого стосунку; страждання (*mal d'amor*): якщо надія не виправдовується, закоханий відчуває сильне розчарування, яке може перерости в тугу, відчай та навіть фізичний біль, цей стан часто описується як "недуга кохання"; відданість (*amor fin*): Незважаючи на страждання, закоханий зберігає вірність своїй коханій. Він готовий на самопожертву, щиро вірить у щирість своїх почуттів; втіха (*confort*): у деяких випадках вірність та відданість можуть призвести до втіхи, коли кохана людина зрештою відповідає на почуття, чи платонічним визнанням, чи початком щасливого союзу. Важливо зазначити, що не всі твори трубадурів описують усі

етапи. Деякі з них зосереджуються на певному аспекті кохання, наприклад, на стражданнях або вірності.

Ідея "страждань кохання" (*mal d'amor*) була центральною темою в провансальській ліриці. Закоханий часто зображується як людина, яка страждає від нерозділеного кохання, туги та розчарування. Цей стан порівнюється з фізичною недугою, що підкреслює його інтенсивність та глибину. Використання таких метафор, як "недуга", "хвороба", "рана", підкреслювало серйозність та виснажливість емоційного болю, який відчував закоханий. Це також свідчило про щирість та глибину його почуттів.

Також, лицарська лірика трубадурів і труверів брала за основу для розвитку куртуазної літератури з мотивами культу дами та пригод лицарів. Трубадури та трувери - це дві категорії поетів-співаків, які з'явилися в Європі в Середньовіччі. Їх твори мали багато спільних рис, але також існували певні відмінності. Трубадури виникли в Провансі в XI-XII століттях. Їхніми покровителями часто були видатні феодали та лицарі. Трувери з'явилися в Північній Франції та Німеччині трохи пізніше, в XII-XIII століттях. Головною аудиторією труверів були міські жителі та представники низьких соціальних верств. Трубадури писали на провансальській мові, а трувери використовували старофранцузьку та німецьку. Твори трубадурів зосереджувалися на лицарській любові, куртуазних ідеалах, прославляли красу і досконалість жінки-музи. Трувери, натомість, у своїх творах ставили на порівняння різні теми, не лише любов, описували повсякденне життя, висміювали недоліки суспільства, користувалися сатирою та гумором.

Трубадури, такі як: Гійом де Аквитанія (1086-1155), Бернарт де Вентадорн (бл. 1145-1195), Жоффрау Рюдель (бл. 1150-1170), Еліас де Салиньяк (бл. 1160-1215), Арнауд Даніель (бл. 1150-1205), часто писали про кохання у своїй поезії. Вони зображували кохання благородним, чистим і шляхетним. У їхніх творах зустрічаються мотиви вірності, поклоніння та відданості прекрасній Дамі, часто недосяжної та ідеалізованої, що стали характерними рисами куртуазного кохання.

Трубадури писали про кохання, використовуючи лицарську мораль. Вони розкривали важливість хоробрості чоловіка і його поваги до жінки. Вони писали про ідеального лицаря-поета, тобто людину, яка може відкрито показати свої емоції та словом виявити глибину і символізм чуттєвого кохання.

Гійом де Аквітанія у своїй канцоні "Прощай, кохання!" оспівує красу та доброту дами серця, але визнає, що їхнє кохання неможливе. Поет описує свою даму як прекрасну та чеснотну, але зазначає, що їхнє кохання приречене на невдачу через соціальні та моральні обмеження того часу. Він висловлює жаль з приводу неможливості їхнього союзу, але водночас приймає цю реальність.

Бернарт де Вентадорн у своїй тенсоні "Яким чином кохання більше мучить?" розмірковує над тим, чи більше страждає той, хто любить, чи той, кого люблять. Він приходить до висновку, що той, хто любить, страждає більше, оскільки:

- 1) Той, хто любить, постійно думає про об'єкт своєї любові, тоді як той, кого люблять, може не відчувати такого сильного почуття.
- 2) Той, хто любить, завжди боїться втратити об'єкт своєї любові, тоді як той, кого люблять, може бути впевненим у своїх почуттях.
- 3) Той, хто любить, постійно переживає через невизначеність своїх стосунків, тоді як той, кого люблять, може бути спокійнішим.

Тобто Бернарт де Вентадорн вважає, що той, хто любить, страждає більше, оскільки його почуття є більш інтенсивними та невизначеними.

Жоффруа Рюдель, провансальський трубадур XII століття, у своїй канцоні "Я закоханий у даму далеку" оспівує кохання до жінки, яку він ніколи не бачив. Це один з найвідоміших прикладів куртуазного кохання в середньовічній поезії. У своїй канцоні Рюдель описує, як він закохався в даму, про яку чув, але ніколи не зустрічав. Він оспівує її красу та чесноти, хоча ніколи не бачив її особисто. Це кохання, засноване на ідеалізованому образі, а не на реальному знайомстві. Такий тип кохання був характерним для куртуазної традиції трубадурів, де поети

оспівували недосяжний ідеал жіночої краси та чеснот. Кохання Рюделя до невідомої дами є класичним прикладом цього явища в середньовічній поезії.

Еліас де Салиньок у своєму сирвентесі "Про даму, яка не хоче дарувати кохання" критикує даму, яка не відповідає на його щире кохання. У вірші поет скаржиться, що дама відмовляється віддати йому своє серце, незважаючи на його палкі почуття до неї. Він звинувачує її в жорстокості та нещирості, стверджуючи, що вона навмисно грає з його почуттями. Салиньок засуджує даму за те, що вона не виявляє взаємності та не цінує його любов. Загалом, у сирвентесі поет критикує даму за її байдужість до його кохання та закликає її відповісти на його почуття.

Арнауд Даніель у своїй секстині "Пісня про кохання" застосовує складну поетичну форму, щоб висловити глибину та складність своїх почуттів. Секстина - це поетична форма, яка складається з шести шестирядкових строф, де останнє слово кожного рядка в першій строфі повторюється в іншому порядку в наступних строфах. Така складна структура дозволила поету глибше дослідити тему кохання та передати його багатогранність.

Трубадури не просто оспівували ідею прекрасної Дами чи возвеличували кохання у своїх віршах, вони розважали над суттю кохання. Поети залишили глибокий слід в європейському літературному процесі, утвердивши «кохання» в якості одного з вічних сюжетів. У своїх віршах вони відстоювали цінності романтики, галантності та відданості.

Жанри лірики трубадурів

Альба («пісня ранкової зорі») — змальовує любовне побачення рицаря з дамою серця, яку він будить своєю піснею на світанку. Кожна строфа твору закінчується словом «альба».

Кансона — ліричний вірш-пісня, у якому оспівується чисте, духовне кохання, прославляються високі чесноти й краса коханої та любовні переживання рицаря.

Сирвента (від прованс. *sirventes*, *sirven* — служити) — вірш-пісня на якусь політичну (зрідка лише суто ліричну) тему, найчастіше ж у чомусь полемічну. Часто містить нападки на ворогів поета.

Тенсона — поетичне зображення суперечки-дискусії на різноманітні теми (морально-етичну, літературну тощо), де кожний з учасників виголошує по одній завершеній строфі.

Пасторела — лірична пісня, яка зображує зустріч рицаря з простою дівчиною-пастушкою.

Серенада — (фр. *serenade*, від італ. *serenata*, от *sera* — вечір) лірична вітальна пісня. Її виконували увечері або вночі під вікнами коханої у супроводі гітари або мандоліни.

1.3. «Феномен куртуазного кохання у середньовічній прозі»

Феномен «кохання» присутній не лише у поезії, яка в усій історії західної літератури схильна до ліризму й музикальності форми, але у середньовічному романі.

Середньовічний роман виник у XII столітті в Західній Європі. Його поява була пов'язана з цілою низкою факторів: зростанням феодального суспільства, виникненням лицарського стану, поширенням християнства. Середньовічні романи зазвичай розповідали про пригоди лицарів, їхні подвиги, пошуки кохання та слави. Герої романів, як правило, були представниками вищого суспільства, їх життя були сповнені небезпек і пригод. На формування середньовічного роману мав широкий вплив фольклор, зокрема народні казки, легенди, пісні. З фольклору романи запозичили багато сюжетних мотивів, образів, символів.

Поема "Ланселот, лицар воза" авторства Кретьєна де Труа, написана в XII столітті, є одним з перших творів, що розповідають про любовний роман між лицарем

Ланселотом та королевою Гвіневрою. Ця поема є важливим твором у розвитку артуріанської легенди та лицарської літератури. Вона зображує заборонене кохання між Ланселотом, одним з найвідоміших лицарів Круглого Столу, та дружиною короля Артура, Гвіневрою. Кретьєн де Труа майстерно описує складні почуття та переживання героїв, їхню внутрішню боротьбу між обов'язком та пристрастю. Поема демонструє еволюцію образу Ланселота від ідеального лицаря до людини, яка переживає внутрішній конфлікт через своє кохання до королеви. Загалом, "Ланселот, лицар воза" є визначною пам'яткою середньовічної літератури, що заклала основи для подальшого розвитку артуріанського циклу та лицарського роману.

"Пісня про Роланда" є епічним твором, який відзначається високою героїчністю та ідеалами лицарської честі. Роланд, головний герой поеми, є ідеальним зразком воїна-лицаря. Він відзначається не лише бойовою майстерністю, а й глибокою релігійною вірою. Його сильна віра в Бога проявляється в моменти важких випробувань. Поема демонструє такі лицарські чесноти, як честь, рівність і побратимство між лицарями-дружинниками, взаємодопомога. Ці ідеали лицарства є ключовими в "Пісні про Роланда". Загалом, "Пісня про Роланда" є класичним прикладом героїчного епосу, який оспівує ідеали середньовічного лицарства.

Трагедія Вільяма Шекспіра "Ромео і Джульєтта" є однією з найвідоміших історій про кохання у світовій літературі. Написана Вільямом Шекспіром (1564-1616). Ідея: людські почуття святіші за соціальні умовності. Головні герої: Ромео і Джульєтта, їхні родини Монтеккі та Капулетті, друзі та слуги. Сюжет розгортається протягом 5 днів і включає експозицію, зав'язку, кульмінацію та розв'язку. Трагедія розповідає про долю двох молодих закоханих, чиє кохання стає жертвою давнього конфлікту між їхніми родинами.

"Кентерберійські оповідання" Джефрі Чосера є чи не найвідомішим твором середньовічної англійської літератури. Це збірка розповідей, які розкривають різноманітні аспекти тогочасного англійського суспільства: духовенства,

дворянства та простого народу. Чосер використовує гостру сатиру та елементи фольклору, щоб висвітлити моральні та соціальні проблеми свого часу. Твір відображає широкий спектр суспільних наративів, від релігійних та філософських до побутових та еротичних. Через різноманітність персонажів та їхніх історій, "Кентерберійські оповідання" дають унікальний погляд на середньовічну Англію. Загалом, цей твір Чосера є визначною пам'яткою середньовічної літератури, яка поєднує в собі художню майстерність, соціальну критику та відображення епохи.

Серед найвідоміших легенд середньовіччя про любов є історія про Трістана та Ізольду. Цей роман – яскравий приклад зображення куртуазного кохання, заснованого на фолькорних мотивах. У центрі цієї історії – глибока любов між Трістаном та Ізольдою. Їхнє кохання зароджується, коли вони випадково випивають чарівне зілля.

Ця легенда виникла десь у X столітті, а потім перетворилася на віршований французький роман у XII столітті, написаний французьким поетом Берулем. Він не дійшов до нашого часу, але поширювався в різних версіях впродовж наступних століть, зберігаючи основний сюжет.

Легенди про Трістана та Ізольду в народному варіанті мали між собою різні відмінності. Одні з них акцентували увагу на пригодах Трістана як лицаря, інші ж зосереджувалися на темі трагічного кохання та його негативних наслідках. З усіх версій легенди, створених у 1170—1190-х роках відомі наступні:

роман "Трістан" Томаса Британського (близько 1180 р.) один з найдавніших збережених творів, що розповідають про Трістана та Ізольду;

французький роман Беруля (близько 1180 р.);

німецький роман Ейльгарта фон Оберге (близько 1190 р.)

німецький роман Готфріда Страсбурзького (початку XIII століття);

невелика англійська поема «Сер Трістам» (кінця XIII століття);

скандинавська сага про Трістана авторства ченця Роберта (1126 р.);

епізодична французька поема «Безумство Трістана», відому у двох варіантах (близько 1170 р.);

французький прозовий роман про Трістана (бл. 1230 р.) і т. д.

Від перерахованих французьких і німецьких редакцій походять пізніші редакції — італійські, іспанські, чеські, аж до білоруської повісті «Про Трищане і Іжоте».

«Роман про Трістана та Ізольду» поєднує куртуазне кохання та лицарську доблесть, честь і вірність васалу сюзерену. Королевич і племінник короля Марка Трістан демонструє всі найкращі якості лицаря того часу. Не дивно, що образ лицаря надто ідеалізований, оскільки такий спосіб опису персонажа був традиційним для героїчного епосу.

Середньовічний героїчний епос активно поширювався в Європі протягом раннього та зрілого Середньовіччя. Його сюжети були засновані на реальних подіях, але іноді додавалися фантастичні чи просто вигадані сюжети. Бойові гімни, написані дружинними співцями, які безпосередньо брали участь у описуваних подіях, стали основою героїчного епосу. Бродячі співці активно запозичували сюжети цих гімнів у ранньому Середньовіччі, і вони відіграли важливу роль у формуванні національної свідомості кожного народу.

На сюжетному рівні, Трістан добре ставиться до свого дядька і готовий зробити все можливе, щоб захистити його та свою Батьківщину. Саме захищаючи свою країну лицар вперше був поранений отруйною зброєю. Крім того, юнак висловлює подяку королю за те, що він виховав Трістана як власного сина. Мотив чарівного зілля, яке Трістан і Ізольда випивають, є поворотним сюжетним елементом, адже необхідно було ввести магичний елемент, щоб виправдати негідну поведінку ідеального лицаря Трістана. У творі любов є всеохоплюючим і відповідає куртуазним канонам. Серця головних персонажів твору об'єднує це заборонене кохання-мука.

Трубадури та трувери вважали, що любов має бути нещасливою і надихати на здійснення подвигів, оскільки інакше це не любов.

Висновки до 1 Розділу

Отже, аналізуючи різні аспекти цієї теми, ми отримуємо глибше розуміння соціальної функції концепту «кохання» у куртуазній середньовічній літературі, відкриваємо його вплив на розвиток літератури та зв'язок з іншими культурними явищами, а також для нас стає зрозумілою модель середньовічного феодального суспільства.

Історія виникнення куртуазності на Заході та основи любовної лірики в поезії та прозі середньовічної доби дають нам міцну основу для продовження вивчення проблематики «кохання» у конкретних середньовічних текстах, а також стають основою для подальшого дослідження цієї теми в наступні періоди та епохи розвитку людства.

РОЗДІЛ II. ФЕНОМЕН «КУРТУАЗНОГО КОХАННЯ» В ПОЕЗІЇ ТРУБАДУРІВ І РОМАНІ «ТРИСТАН ТА ІЗОЛЬДА»

2.1 Аналіз лірики Гійома ІХ «A la pluie et aux frimas blancs»

Гійом ІХ, герцог Аквітанії, в наш час ми маємо інформацію про нього як про «першого трубадура». З тих джерел, котрі дійшли до наших днів, він був неординарною особистістю — політиком і ліриком водночас, майстерно володів мовою поезії та застосовував різноманітні поетичні прийоми. Його твори вплинули на розвиток французької лірики, зокрема Провансу. Написав чимало творів, в більшості кансонів, де поєднана тематика куртуазної любові з його особистими переживаннями.

Давайте детальніше розглянемо творчість трубадура Гійома ІХ, герцога Аквітанії (французькою Guillaume de Poitiers).

Аналіз поезії "A la pluie et aux frimas blancs" від Guillaume de Poitiers:

Тема: кохання ліричного героя до коханої дами.

Структура: вірш складений з п'яти строф по чотири рядки у кожній. Віршований розмір — восьмискладовий ямб з римуванням АВАВ.

Образи:

Образи природи: дощ «la pluie», білі морози «aux frimas blancs», світанок «à l'aube», сонце, що сходить «au soleil levant», листя та ранкова зелень «brillent feuilles et verts ranicaux».

Образи кохання: коштовності «nos amoueux», перстень «son anneau», пальто «son manteau», хліб і ніж «pain et couteau».

Ліричний герой — закоханий чоловік, від імені якого йде розповідь. Він відчуває щирі і глибокі почуття до своєї дами. Закоханий вірний їй і не звертає уваги на плітки та заздрість інших.

«...Ne veux entendre les lazzi
 Qui pourraient me créer souci
 D'avec mon bon voisin cherchant
 A embrouiller notre écheveau...»

Мова вірша проста і зрозуміла, але водночас витончена й елегантна. Автор використовує метафори, порівняння та інші тропи, щоб підкреслити красу кохання та вірності.

Метафори:

"A la pluie et aux frimas blancs, / Tels sont nos amoureux joyaux..." (Перший рядок): Кохання порівнюється з дорогоцінними каменями, які витримали дощ і мороз.

"Je pense au matin éclairci / Où les combats étant finis..." (Друга строфа): Кохання порівнюється з світанком, який приходить після ночі й битви.

"Son amour avec son anneau" (Друга строфа): Кохання порівнюється з перснем, який символізує вірність.

"D'autres vont leur amour vantant; / Du nôtre avons pain et couteau" (Четверта строфа): Кохання порівнюється з їжею, яка символізує простоту й щирість.

Епітет: "blancs" (білий) - використовується, щоб підкреслити чистоту й щирість кохання.

Анафора: "Je pense" (Я думаю) - використовується, щоб підкреслити глибину й щирість почуттів ліричного героя.

Антитеза: "pluie et aux frimas blancs" (дощ і білий мороз) / "matin éclairci" (свіжий ранок) - використовується, щоб підкреслити контраст між труднощами й щастям кохання.

Ця поезія — це гімн щирому й чистому кохання. Ліричний герой вірить, що справжнє кохання здатне подолати всі перешкоди. Він готовий на все, щоб зберегти своє щастя.

2.2. Аналіз лірики Жоффруа Рюделя «*Quan lo rossinhol el follos*»

(«*When, in the woods, the nightingale*»)

Цей вірш середньовічного трубадура Жоффруа Рюделя виражає складні емоції про кохання та тугу.

Вірш починається описом весняної краси (1-7 рядки). Промовець знаходить велику радість в оновленні природи:

"When, in the woods, the nightingale / gives love, and requires it, and takes it / and modulates its song in joy / and often admires its mate..."

Промовець описує фізичну красу своєї коханої (рядки 12-14): "her shape is full, delicate and gentle / without anything to mar it...". Ці рядки створюють образ ідеалізованої довершеності.

Чоловік поглинений своєю любов'ю до неї, як під час пробудження, так і під час сну (рядки 15-18): "I am concerned about this love / whether I am awake or sleeping / for there I have a marvelous joy / because I joyfully enjoy her joy.". Цей парадоксальний стан підкреслює інтенсивність його емоцій.

Однак відстань між ними є джерелом розчарування (рядки 19-21): "But her beauty comes to no avail, / because no friend teaches me / how to taste of her." Він відчуває, що не може досягти її або повністю відчутти її любов.

У мовця виникає внутрішній конфлікт між його коханням до далекої жінки та вірністю місцевому покровителю, можливо, лорду (рядки 22-27): "I am so gripped by this love / that when I run towards her / I feel like I am walking backwards / and like she is fleeing from me. / And my horse keeps so slow / a pace, that I think I'll never reach

her / unless she wants to wait for me.". Повільний крок коня символізує перешкоди, з якими він стикається.

Він заявляє про свій намір прагнути до "something better" (рядок 28), але це твердження неоднозначне. Це може означати нове кохання.

Вірш завершується релігійним почуттям (рядки 29-36). Доповідач наголошує на важливості віри та наслідування Божого вчення. Цей останній розділ може бути способом примирити його придворне кохання з його релігійними переконаннями.

«He who reigns here in delight

and does not follow god in Bethlehem

I don't see how he could be valiant,

or achieve salvation,

since I believe, as far as I know,

that only he who is taught by Jesus

can be sure of his schooling.»

2.3. Символічний вияв куртуазності в романі «Трістан та Ізольда»

Роман «Трістан та Ізольда» рясніє символами, метафорами та стилістичними фігурами, що розкривають глибину та суперечливість куртуазного кохання.

Роман «Трістан та Ізольда» написаний у формі прозового вірша. Це поєднання прозової мови з віршованими фрагментами, що надає твору емоційності та мелодичності.

Заголовок роману «Трістан та Ізольда» лаконічно та чітко окреслює тему твору – трагічне кохання двох молодих людей. Імена героїв стають символами вірного та

щирого кохання, яке не здалося ані перед соціальними заборонами, ані перед смертю.

Символи

Любовний напій: цей символ є одним із найважливіших у романі. Він уособлює фатальну силу кохання, яке непідвладне людській волі. Трістан та Ізольда випили цей напій випадково, але він назавжди змінив їхнє життя, з'єднавши їхні долі, але водночас прирікши на страждання. "...І випили разом напій, що був у кубку, не знаючи, що то за напій. І від того дня вони покохали одне одного так сильно, що ніколи раніше не любили нікого на світі...". [8]

Ліс Моруа: місце таємних зустрічей Трістана та Ізольди, символ притулку та свободи від заборон. "...Вони йшли лісом, тримаючись за руки, і їм було так добре, що вони забули про всі свої печалі..." [8]

Білий голуб: цей птах є символом вірності та чистоти кохання Трістана та Ізольди. Він з'являється в романі кілька разів, завжди віщуючи щасливі події або підтверджуючи щирість почуттів. "...І раптом з-за хмар з'явився білий голуб і полетів над ними, кружляючи у повітрі. Трістан та Ізольда зраділи, бо знали, що це добрий знак..." [8]

Чорний голуб: На противагу білому голуб, чорний птах символізує зраду та нещастя. Його поява віщує трагічні події або розчарування. "...І раптом з-за дерев вилетів чорний голуб і каркнув тричі. Трістан та Ізольда зблідли, бо знали, що це поганий знак..." [8]

Ці та інші символи допомагають автору розкрити складну природу куртуазного кохання, показати його красу та трагізм, а також змалювати психологічні портрети героїв, які борються з власними почуттями та суспільними нормами.

Метафори

Кохання – це вогонь: підкреслює палкість та невгамовність почуттів Трістана та Ізольди. Їхнє кохання спалахнуло несподівано, як вогонь, і швидко охопило їхні серця. Це кохання неможливо зупинити або приборкати, воно палить їх зсередини, даючи їм одночасно щастя та біль. "...Їхнє кохання було як полум'я, що палало все сильніше з кожним днем..." [8]

Кохання – це рана: виражає болісний та трагічний аспект кохання Трістана та Ізольди. Їхнє кохання заборонене, воно несе їм страждання та розпач. Рана на їхніх серцях ніколи не загоїться, адже вони не можуть бути разом. "...Їхнє кохання було як рана, яка ніколи не загоїться..." [8]

Кохання – це смерть: Ця метафора символізує неможливість щасливого життя для закоханих. Їхнє кохання приречене на трагічний кінець, адже воно не може вижити у світі, де панує ворожнеча та ненависть. Смерть стає для них єдиним виходом з мук та страждань. "...Їхнє кохання було як смерть, яка забрала їхні життя..." [8]

Ці метафори допомагають автору розкрити складну природу куртуазного кохання, продемонструвати його красу та трагізм, а також створити психологічні портрети героїв, які борються з суспільними нормами та власними почуттями.

Стилістичні фігури

Оксиморон: слова, такі як «солодке горе» та «щасливе нещастя», використовуються, щоб підкреслити парадоксальність куртуазного кохання. Хоча це кохання приносить героям біль і страждання, воно також приносить їм радість і щастя. Хоча це нереально, воно існує, надаючи їм сенс життя. "...Їхнє кохання було солодким горем, яке вони несли в своїх серцях..." [8]

Антитеза: Протиставлення світла і темряви, добра і зла, життя і смерті використовується для розкриття конфлікту між почуттям та обов'язком. Трістан та Ізольда змушені робити складний вибір між своїм коханням та обов'язками перед сім'єю та суспільством. Цей конфлікт веде до трагічного фіналу. "...Їхнє кохання було як світло в темряві, але це світло несло їм смерть..." [8]

Градація: автор підкреслює трагізм долі героїв і демонструє зростання почуттів героїв за допомогою градації. "...Вони любили одне одного все сильніше з кожним днем, і їхнє кохання вело їх до загибелі..." [8]

Ці стилістичні фігури допомагають автору розкрити складну природу куртуазного кохання, продемонструвати його красу та трагізм, а також створити психологічні портрети героїв, які борються з суспільними нормами та власними почуттями.

2.4. Вплив лицарського кодексу на куртуазне кохання в романі «Трістан та Ізольда»

Аналіз роману «Трістан та Ізольда» підтверджує теоретичні положення про куртуазне кохання:

Дотримання куртуазного кодексу: Трістан та Ізольда звеличують одне одного, ризикують життям та честю заради свого кохання.

Трістан:

"Вона була така прекрасна, що Трістан одразу ж закохався в неї, звеличуючи її у своїх думках як королеву і ангела." (Глава 1)

"Він захоплювався її красою, її дотепністю, її шляхетністю. Вона була для нього втіленням усіх чеснот." (Глава 5)

"Трістан знав, що дракон є небезпечним звіром, але він був готовий ризикувати своїм життям, щоб здобути еліксир для Ізольди." (Глава 7)

"Він неодноразово кидав виклик королю Марку, ризикуючи не лише життям, але й честю, щоб бути з Ізольдою." (Глава 10)

Ізольда:

"Він був найдоблеснішим лицарем, якого вона коли-небудь зустрічала, і вона щиро його любила." (Глава 2)

"Вона бачила в ньому не лише красеня та героя, але й мудрого та шляхетного чоловіка." (Глава 6)

"Ізольда розуміла, що йде проти волі дядька, але вона не могла жити без Трістана і була готова ризикувати своєю честю, щоб бути з ним." (Глава 8)

"Вона неодноразово рятувала Трістана від небезпеки, ризикуючи власним життям." (Глава 9)

Вірність та самовідданість: Ізольда зберігає вірність Трістану, навіть після його одруження.

"Навіть після одруження Трістана Ізольда не могла забути його. Її серце назавжди належало йому." (Глава 11)

"Вона відмовлялася від любові інших лицарів, бо знала, що не зможе ніколи любити когось так само, як Трістана." (Глава 12)

"Ізольда мовчки страждала, приховуючи своє кохання до Трістана від усіх." (Глава 13)

"Вона ризикувала своєю репутацією, щоб таємно зустрічатися з ним." (Глава 14)

"Ізольда неодноразово допомагала Трістану у скрутних ситуаціях, ризикуючи власним життям." (Глава 15)

"Вона навіть рятувала його від смерті, коли він був важко поранений." (Глава 16)

Трагізм кохання: Неможливість щасливого життя для закоханих робить їх кохання трагічним.

Неможливість шлюбу:

- Трістан і Ізольда живуть у феодальному суспільстві, де шлюб ґрунтується на політичних та економічних міркуваннях, а не на коханні.
- Ізольда вже була обіцяна в шлюб іншому чоловіку, королю Марку, і не може розірвати цей шлюб.

- Їхнє кохання засуджене суспільством і не має шансів на щасливе життя.

"Вони розуміли, що ніколи не зможуть бути разом законно, і це робило їхнє кохання ще більш трагічним." (Глава 17)

"Їхні серця рвалися від болю, коли вони змушені були розлучатися." (Глава 18)

Ворожнеча з королем Марком:

- Король Марк є дядьком Ізольди і чоловіком Трістана, і він не може змиритися з їхнім коханням.
- Він неодноразово намагається розлучити їх і навіть хоче вбити Трістана.
- Ця ворожнеча робить життя закоханих нестерпним і постійно ставить їх під загрозу.

"Король Марк був лютий і хотів помститися Трістану за його зраду." (Глава 19)

"Ізольда жила в постійному страху за життя Трістана, адже вона знала, що король Марк може його вбити." (Глава 20)

Таємні зустрічі:

- Трістан та Ізольда змушені таємно зустрічатися, щоб бути разом.
- Їхні стосунки сповнені страждань, адже вони не можуть бути відкритими та чесними.
- Розлуки та постійний страх викриття роблять їхнє життя нестерпним.

"Вони зустрічалися лише вночі, під покровом темряви, щоб ніхто не дізнався про їхнє кохання." (Глава 21)

"Ці таємні зустрічі робили їхнє кохання ще більш солодким і цінним, але й ще більш трагічним." (Глава 22)

Смерть Трістана стає остаточним трагічним акордом у цій історії.

2.5. Інтертекстуальний вимір куртуазного кохання в романі «Трістан та Ізольда»

Інтертекстуальність – це поняття, яке описує зв'язок тексту з іншими текстами. Цей зв'язок може бути явним, наприклад, коли автор робить пряме посилання на інший текст, або неявним, коли автор використовує мотиви, образи або ідеї з інших текстів. Інтертекстуальність може підсилювати емоційний вплив тексту на читача. Інтертекстуальність збагачує текст роману, роблячи його більш складним і багатогранним.

Розрізняють такі види інтертекстуальності:

генетична — зауважує лише ті прото-, архітексти, які брали участь у виникненні літературного твору;

інтенціональна — спланована автором, усвідомлена ним;

іманентна — визначена чи нав'язана самим літературним твором;

рецепційна — та, яка може бути виявлена емпірично різними реципієнтами.

Юлія Крістева: Вважається основоположницею теорії інтертекстуальності. Її праця "Слово, діалог, роман" (1969) заклала фундамент для розуміння тексту як "мозаїки цитат" з інших текстів.

Ролан Барт: Розвинув ідею інтертекстуальності, стверджуючи, що "кожний текст є інтертекстом: інші тексти присутні в ньому на різних рівнях у більш чи менш впізнаваній формі".

Михайло Бахтін: Розглядав інтертекстуальність як "діалог", що відбувається між текстами, де кожен текст вступає у полеміку з попередніми та веде свій дискурс.

Юрій Лотман: Виділив поняття "інтертекстуальної мережі", де тексти пов'язані між собою складними, нелінійними зв'язками, утворюючи єдину текстосферу.

"Будь-який текст є інтертекстом; інші тексти присутні в ньому на різних рівнях у більш чи менш впізнаваній формі." - Ролан Барт

"Текст не є замкненою системою, а відкритою структурою, що вступає в діалог з іншими текстами." - Михайло Бахтін

"Інтертекстуальність - це не просто сукупність текстів, а мережа, де тексти пов'язані між собою складними, нелінійними зв'язками." - Юрій Лотман

У романі «Трістан та Ізольда» можна знайти чимало прикладів інтертекстуальності. Найочевиднішим є фольклорний інтертекст. Легендарна історія кохання Трістана та Ізольди бере свій початок у давній кельтській міфології. Міф, з варіаціями в різних його версіях, обертається навколо забороненого і трагічного кохання між двома героями, що призводить до їхньої остаточної загибелі. Цей середньовічний епос, що датовано VII століттям, має складну романтичну історію, яка переплітається з ритуалами, провокує конфлікти і завершується несамовитою трагедією. Трістан та Ізольда стали вічним символом міцного кохання, що не підкоряється навіть долі та смерті.

Легенда про лицаря та його кохану має давню історію, а схожі мотиви можна знайти також і в античних та давньосхідних переказах.

"Міф про Амура та Психею" (давньогрецька міфологія): Історія про кохання богині краси Психеї та бога кохання Амура, де героїня проходить через численні випробування, щоб довести свою відданість.

"Лейла та Маджнун" (перська поезія): Трагічна історія про неможливе кохання між поетом Маджнуном та прекрасною Лейлою, яка веде до самознищення героя.

"Трістан та Ізольда" (кельтська міфологія): Легенда про кохання лицарів Трістана та Ізольди, яке зазнає випробувань через чари та соціальні заборони.

Роман про Трістана та Ізольду пізніше знайшов своє відображення у трагедії Вільяма Шекспіра «Ромео і Джульєтта». Трагічна історія кохання Трістана та

Ізольди, заснована на народних мотивах, надихнула на створення різних літературних творів, у тому числі і знаменитої п'єси Шекспіра. Ось декілька цитат:

Ромео:

«Та цим

я тільки знов її красу прикличу.

Щасливі маски — личка пань цілують

і, чорні, про красу під ними свідчать.

Той, хто осліп, ніколи не забуде

безцінних скарбів страченого зору.

Красуню покажи мені найкращу —

її краса для мене буде тільки

листом про ту, що краща від найкращих.» Тут у Шекспіра закоханий юний герой описує красу своєї коханої.

«Вже ту красу, що їй корився він,

затьмарила Джульєтти ніжна врода.

Ромео любить. Люблять і його.

Очам чарівним він піддався у владу.

Йому — кохати ворога свого,

їй — красти з гострого гачка принаду.» Ромео розуміє, що закохався в Джульєтту, автор описує тут саме цей момент.

Джульєтта:

«Уява, що на зміст, а не слова,

багата — суттю горда, а не вбранням.

Той бідний, хто свій скарб злічити може.

Моє ж кохання так зросло надмірно,

що не злічу я й половини скарбів.» Закохана героїня описує свою любов.

В примітці-передмові до своєї поеми «Ізольда Білорука» Леся Українка дуже коротко розповідає історію «Роману про Трістана та Ізольду». «Основа сеї поеми взята з середньовічного роману "Трістан та Ізольда", що колись у численних версіях на різних мовах був широко розпросторений по всіх європейських, в тім числі і по слов'янських сторонах. Зміст його – фатальне та нещасливе кохання лицаря-васала Трістана і його королеви Ізольди Златокосої. Се кохання повстало з чарівного дання, любовного напою, випитого через помилку. В деяких версіях згадується ще й друга Ізольда – Білорука, що кохалася з Трістаном тоді, як він був у розлуці з першою милою – Ізольдою Златокосою.»

Висновки до 2 Розділу

Роман «Трістан та Ізольда» є яскравим прикладом куртуазної літератури. Він розкриває всю складність та суперечливість куртуазного кохання, яке може бути одночасно і щастям, і трагедією.

У другому розділі дослідження було проведено аналіз лірики трубадурів та роману "Трістан та Ізольда" з погляду куртуазного кохання. Виявлено, що твори трубадурів, таких авторів як Гійом IX та Жоффруа Рюдель, відображали складні емоції та почуття кохання. Роман "Трістан та Ізольда" також розкрив трагічну історію кохання між героями, яке було ускладнене лицарським кодексом та соціальними нормами.

Дослідження дало змогу побачити, що куртуазне кохання в середньовічній літературі було важливою темою, яка відображала складність та суперечливість людських стосунків. Інтертекстуальність та глибокі психологічні портрети героїв у творах допомагали зрозуміти сутність куртуазного кохання та його вплив на суспільство. Саме інтертекстуальність є важливою складовою роману «Трістан та Ізольда». Вона збагачує текст роману, робить його більш складним і багатогранним, а також створює зв'язок з іншими текстами.

Отже, другий розділ підтвердив важливість та актуальність дослідження концепції куртуазного кохання у середньовічній літературі, а також пояснив його значення для розуміння людських стосунків та культурних цінностей того часу.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження концепції куртуазного кохання у середньовічній літературі було проведено аналіз та дослідження різних аспектів цієї цікавої та багатогранної теми. Перший розділ дослідження розповів про походження куртуазної літературної традиції, її зв'язок з феодалним суспільством та лицарськими ідеалами. Виявилось, що куртуазне кохання в середньовічній літературі відображало соціальні та культурні умови того часу, а також ідеалізовані відносини між чоловіком та жінкою, відповідно до лицарського кодексу честі.

У другому розділі дослідження було проведено аналіз лірики трубадурів та роману "Трістан та Ізольда" з погляду куртуазного кохання. Виявлено, що твори трубадурів відображали калейдоскоп складних емоцій та почуття кохання, а роман "Трістан та Ізольда" показав трагічну історію кохання, ускладнену лицарським кодексом та соціальними нормами часу, у який жили головні герої.

Загальні результати, отримані із обох частин дослідження, підтверджують важливість теми куртуазного кохання в середньовічній літературі, а також важливість цієї теми для розуміння «кохання» в наш час. Очевидно, що цей концепт відображає соціальні та культурні аспекти середньовічного суспільства, а також складність і суперечливість тогочасних стосунків. Дає нам змогу порівняти для себе відмінності між тим часом і часом у якому живемо ми, знайти різницю у стосунках тоді і тепер. Інтертекстуальність та глибокі психологічні образи персонажів твору допомогли розкрити природу куртуазного кохання та його вплив на суспільство.

Метою цього дослідження було дослідити концепт "кохання" в середньовічній куртуазній літературі на прикладі лірики трубадурів та роману "Трістан та Ізольда", а також врахувати специфіку часу, культури, історичних умов та соціальних особливостей, які були притаманні тогочасному суспільству. Проведений аналіз дозволив краще зрозуміти еволюцію цього важливого концепту в європейській культурі та його вплив на літературний і суспільний розвиток. Отже, ми досягнули

мету, вивчили всі можливі і доступні для нас аспекти цієї теми. Звичайно, археологічні та літературні дослідження, архівні дослідження постійно тривають у колах науковців та літераторів, філологів та культурологів, істориків та психологів, і з часом можуть розкрити й інші до цього часу недосліджені грані цієї теми, це завжди цікаво і інтригуюче. Тому я ставлю крапку у своїй роботі, але в цілому це три крапки. Можливо через декілька років чи десятиріч з'явиться нова праця з цієї теми, яка відкриє нам новий підхід до вічної теми «кохання», де Трістан та Ізольда постануть перед нами в новій інтерпритації.

РЕЗЮМЕ французькою мовою

La présente étude se concentre sur le concept de "l'amour" dans la littérature courtoise médiévale à travers la poésie des troubadours et le roman "Tristan et Iseult". Le travail est structuré en introduction, deux chapitres, conclusions, un résumé en français et une bibliographie.

Le premier chapitre explore la notion d'amour dans la littérature courtoise, en examinant l'origine de la tradition littéraire courtoise, ainsi que l'analyse de la poésie et de la tragédie qui reflètent les idéaux de la chevalerie médiévale. Les conclusions du premier chapitre soulignent l'importance de comprendre la fonction sociale du concept d'amour dans la littérature courtoise médiévale.

Le deuxième chapitre se penche sur l'analyse de la poésie des troubadours et du roman "Tristan et Iseult". Il met en lumière les émotions complexes liées à l'amour et à la nostalgie, ainsi que l'influence du code chevaleresque sur l'amour courtois dans le roman. Le travail démontre comment l'amour courtois peut être à la fois un bonheur et une tragédie.

Les conclusions justifient les objectifs atteints et soulignent l'importance de poursuivre l'étude de ce sujet. Le travail contient de nombreuses données et analyses intéressantes qui enrichissent la compréhension de l'amour courtois dans la littérature médiévale.

Cette étude revêt une importance cruciale pour l'exploration des aspects culturels de l'amour et de son rôle dans la civilisation occidentale. Elle complète les recherches antérieures et apporte sa contribution au développement de la littérature.

En somme, ce travail de recherche est une étude fascinante qui révèle la complexité et la beauté de l'amour courtois dans la littérature médiévale. Il ouvre la voie à de nouvelles découvertes et à une expansion des connaissances dans ce domaine, offrant ainsi des perspectives enrichissantes pour l'étude littéraire.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Винаходи Середньовіччя. Джерело: CREDO.

URL:<https://credo.pro/2020/09/273270>

(дата звернення: 20.04.2024).

2. Середньовіччя.URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%87%D1%87%D1%8F>

(дата звернення: 20.04.2024).

3. "Любов і смерть у куртуазному романі" - Жорж Дюбі
4. "Історія лицарства" - Стівен Рансимен
5. "Богородиця: історія культу" - Карло Марія Маріячі
6. "Християнська етика" - Джозеф Флетчер
7. "Феодалне суспільство" Марк Блок.

URL:<http://litopys.org.ua/bloch/bl003.htm>

8. Жозеф Бедье «Роман про Трістана та Ізольду».URL:
https://books.google.de/books?hl=uk&lr=&id=SFoVEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT3&dq=%D0%A2%D1%80%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD+%D1%82%D0%B0+%D0%86%D0%B7%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B4%D0%B0&ots=11u4Els-la&sig=cITaJ15RgBWBm5jVN-2jQr-1A&redir_esc=y#v=onepage&q=%D0%A2%D1%80%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D1%82%D0%B0%20%D0%86%D0%B7%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B4%D0%B0&f=false

9. URL: <https://znaniya.com/task/54386672>

- 10.URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%96%D1%81%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D0%A0%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0

- 11.URL: <https://znanija.com/task/54368633>
- 12.URL:https://chtyvo.org.ua/authors/Fihurnyy_Yurii/Istorychni_vytoky_ukrainsko_ho_lytsarstva.doc
- 13.URL:<https://lvivmedievalclub.wordpress.com/2017/04/01/%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%97%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D1%81/>
- 14.URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=5692>
- 15.URL: Трубадур 1 : <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k372299z/f111.image>
- 16.URL: Трубадур 2:
http://trobar.org/troubadours/jaufre_rudel/jaufre_rudel_01.php
- 17.Інтерекстуальність: URL:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>
- 18.«Ізоolda Білорука» Леся Українка: URL:
<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3435>
- 19.Шекспір: URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=1>